

Titz, Karel

[Jméno Žižka šíří se z Prahy]

In: Titz, Karel. *O původu jména Žižka*. Brno: Filosofická fakulta, 1924, pp. 45-47

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/126452>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

nesl ostatky burgundského svätce do Čech, ba skoro ani data křtu prince *Zigmunda*.“ (Výjimku tvoří tu — dodejme — onen *Žižka* z Mnichovic, o němž jsme my již vyložili na str. 40.)

Je tedy tomu zápisu krevního písaře v Popravčí knize rožmberské rozuměti, že jméno *Zigmund* českým slovem překládá se *Žižka*, psané ovšem, jako častěji, *Šiška*. Ovšem, byl-li tento panoš, tedy rytířský syn, bojující r. 1399 proti zpupnému Rožmberkovi, našim slavným *Janem Žižkou z Trocnova a z Kalicha*, to je věc historiků, nám jde jen o filologickou skutečnost.

V této souvislosti pak je třeba uvažovati o tom, co napsal Brandl, *Glossarium illustrans bohemico-moraviae historiae fontes* na str. 3: ... „v jedné písni z roku 1619 se praví: ... *nebojme se Žižky krále, čímž jest míněn Zigmund III., král polský.*“

I tu je zřejmo, že skladateli písni i posluchačům jeho jméno *Žižka* značí ještě r. 1619 zkratku jména *Zigmund*, což je tu tím zajímavější a důležitější, protože jde o píseň lidovou nebo zlidovělou, a to v době dosti pozdní. Brandlovi můžeme věriti tolik, že ta píseň vskutku existuje, ale kde ji hledati, aby mohla býti správně posouzena? V zemském archivu brněnském marně byla hledána.

Myslíme, že původ jména *Žižka* ze jména *Zigmund* jest nyní prokázán, a že jsme správně napsali na str. 29, že historikové dodali nám doklady rozhodující, nic netušíce.

13.

Nyní máme již jen málo dodati.

Čtení sv. *Zigmunda*, projevující se tím, že jednak byly křtěny děti jeho jménem, pak tím, že — myslíme hlavně v letech hned po r. 1365 — i dospělí, jiným jménem křtěni, připojovali si jméno to jako přídomek, čtení toto bylo asi rozšířeno dost. Doklady nám zachované tvoří jen malý výsek, mnoho lidí zápisu nepotřebovalo a tudíž nebyli zapisováni v desky zemské, knihy pühonné atd. Snad je poněkud přehnáno, co o tom čtení praví *Martyrologia pragensis* (dle Jaroše): „největšími a nespočetnými zaskvěl se zázraky (t. *Zigmund*); sbíhali se tam lidé se všech stran světa,“ ale je příznačné, že r. 1371 sama Alžběta Pomořanská, manželka Karla IV., pěšky putovala z Karlšteina ke hrobu sv. *Zigmunda*, aby si vyprosila uzdravení manželovo.

Sídlem čtení sv. *Zigmunda* byla Praha a to kostel sv. Víta, šířiteli tohoto kultu byli zajisté ne-li sám arcibiskup pražský, tedy kanovníci

svatovitšti a ostatní kněží, mající na tom i veliký hmotný zájem; ale tamtéž bylo i ohnisko, z něhož se šířilo jméno *Žižka*. Poučuje nás o tom rozbor dokladů po této stránce.

Kolik pak bylo těch *Žižků* mimo Prahu do r. 1424?

Stephanus dictus Zyska servitor castris (Sedláček na str. 452): o tom nevíme, kde si to jméno připsal. Zato Mikuláš z Maštova připojil si jméno *Žižka* asi v Praze. Pak je to *Šimon Žižka*, švec ze Švihova (Sedláček), jenž přijal právo městské v Praze r. 1382. Ten dlel předtím asi déle v Praze a mohl tam přijmouti příjmení *Žižka*. Pak *Žižkové* v Budějovicích: zápisy z let 1377, 1388, 1392, 1402. Pak r. 1421 *Žižka* jakýsi jednooký z Hradiště (Popr. 43), a tu víme, že na hradiště hory Tábor sběhli se lidé se všech stran.

Naproti tomu jsou v převaze pražští měšťané a měšťanky se jménem *Žižka*. Ke dvěma citovaným u nás na str. 26 jeden z r. 1399 *Zyssca faber* (kovář), rkp. 2076, fol. 81', pak ty *Žižky* ženy: jednu jsme již citovali na str. 25, pozn. 4, uvádějice mínění Vojtíškovy, další uvedeme hned (všechny tyto nové doklady děkujeme laskavosti p. doc. Dra. V. Vojtíšky).

Konečně nezapomínejme, že Budějovice byly královské město, mající s Prahou spojení velmi čilé; ti budějovičtí měšťané lehko mohli býti v Praze r. 1365, když slyšeli, jaké slavné ostatky císař veze, nebo na křtu r. 1368, tam snad uslyšeli jméno *Žižka* a přijali je.

A náš slavný *Jan Žižka z Trocnova*? Křtěn byl Jan. Teď je tušíme čas vzpomenouti na Eneáše Sylvia a na místo z něho už citované, že totiž už od chlapectví vychováván byl na dvoře královském. Domníváme se tedy, že když se narodil královic *Zigmund*, jež prý si jeho rodiče vyprosili na novém světě, že *Žižka* byl jako rytířský chlapec na dvoře královském v Praze a že mu v té slávě a v tom nadšení na paměť toho slavného křtu připsali jméno *Žižka*, příjmení to, jež pokryl slávou nesmrtelnou.

Byl tedy star přes šedesát let, když skončil v roce 1424. *Jan řečený Žižka z Trocnova*, jmenovaný v listinách z let 1378—1384, nemůže býti otec slavného *Žižky*, jednak proto, co jsme právě vyložili, pak i proto, že jméno *Žižka* bylo by pak ne už přídomek, nýbrž jméno rodinné, rodové — a na to tehdy bylo jméno *Žižka* příliš mladé — a proto dále, že rodina *Žižků* z Trocnova ještě neexistovala, jak dokázal již Šusta (viz citát u nás na str. 22, pozn. 1).

Sledujeme-li data těch *Žižků*, máme dojem, že vlastně jen po několik málo let toto jméno dáváno, zejména při křtu. I to ukazuje na ohnisko v Praze, na kněze nějakého, jenž byl svého času dlel s Karlem

v Arles. Za jeho života, míníme, dáváno toto jméno přece jen častěji, pak to ustává. Jakmile potom *Jan Žižka* z Trocnova vystoupil jako hlava kališníků, přestalo vůbec býti jménem křestním, jen podobojí připínali si je a dávali je dětem na pamět nepřemožitelného vůdce národa.

Na Moravu jméno *Žižka* do r. 1424 neproniklo, aspoň dnes dokladů toho neznáme.

Když jsme dovodili doklady, že jméno *Zigmund* dáváno bylo na křtu i dívkám, není nesnadné uznati, že také hypokoristikon ze jména *Zigmund*, totiž *Žižka*, připínáno v tom svatém nadšení i ženám. *Žižka*, zapsaná r. 1375, měla asi křestní jméno *Zdinka*, srov. na str. 23, ale jindy je *Žižka* jméno křestní i ženám. Tímto přirozeným výkladem odstraňuje se ona nesnáze s kbelským zápisem. Zde stůjtez ještě doklady, že jméno *Žižka* dáváno za křestní jméno ženám r. 1385, rkp. č. 2070, 288': *Zyzka*; r. 1395 (2076, 15, 30'): *Johannes et Zizka conthoralis* (manželka); r. 1416 (2102, 123): *Slawkoni et Zyzcae conthorali* —. Jméno *Žižka* stává se jménem rodinným r. 1462: *Mathias Zizkonis* (2085, O 3', V. Vojtišek).